

Kristīne Kuzņecova, Bc.sc.soc.

Latvijas Universitātes Muzeja krājuma glabātāja

Heinriha Skujas privātbibliotēka LU Muzeja Botānikas un mikoloģijas kolekcijās

Latvijas Universitātes (LU) absolventa, biologa algologa Heinriha Skujas (1892–1972) privātbibliotēka ir pieejama LU Muzeja Botānikas kolekcijās Kronvalda bulvārī 4.

Heinrihs Leonhards Skuja dzimis 1892. gada 8. septembrī Majoros, Jūrmalā. Pabeidzis vietējo Labdarības skolu H. Skuja, apceļojis Rietumindiju, Meksiku, Zviedriju, Vāciju, Holandi, Azerbaidžānu. Baku strādājis par tehniķi-zīmētāju. Pēc atgriešanās Latvijā 1920. gada pavasarī ieskaitīts Armijas virspavēlnieka štāba tehniskajā daļā par zīmētāju. Pēc demobilizēšanās 1922. gadā iestājies **LU Matemātikas un dabaszinātņu fakultātes dabaszinātņu nodaļā** par brīvklaušītāju. Kā brīvklaušītājs ar darbu “Mērsraga - Ragaciema piekrastes algu flora” studentu darbu konkursā ieguvis pirmo godalgu un, - pamatojoties uz Dekānu padomes lēmumu ticis ieskaitīts Dabaszinātņu nodaļas studentu skaitā. 1922. gadā viņš sācis strādāt par

Heinriha Skujas portrets

Heinrihs Skuja pastaigā pilsētas mežā Upsalā 1970. gadā

subasistentu Augu morfoloģijas un sistemātiskās botānikas institūtā. Pēc nodaļas pabeigšanas strādājis universitātē, H. Skuja veicis plašus **Latvijas algofloras pētījumus**. 20. un 30. gados periodikā publicēti daudzi H. Skujas raksti par Latvijas aļģēm. Pateicoties H. Skujas pētījumiem, Latvijas aļģu florā sugu skaits palielinājās no 200 uz 2300. H. Skuja Latvijā aprakstījis 50 zinātnei jaunas

aļģu sugas un varietātes, 17 jaunas ģintis un 2 dzimtas. Par aļģu pētījumiem H. Skuja 1929. gadā saņēmis Kultūras fonda, bet 1931. gadā Krišjāņa Barona prēmiju.

1944. gadā H. Skuja emigrēja uz **Zviedriju**. Tur no 1947. gada bijis asociētais profesors [Upsalas Universitātē](#), kur strādājis līdz aiziešanai pensijā 1961. gadā. Darba gados Upsalas Universitātē H. Skuja veicis plašus Zviedrijas saldūdens aļģu pētījumus, par ko uzrakstītas daudzas publikācijas, bet 1948. gadā publicēta liela monogrāfija [“Taxonomie des Phytoplanktons einiger Seen in Uppland”](#). H. Skuja miris 1972. gada 19. jūlijā Zviedrijā, **Upsalā**.

Dzīvojot un strādājot Upsalā, H. Skuja vācis un apkopojis savā bibliotēkā dažādus ar botāniku un bioloģiju saistītus materiālus – monogrāfijas, periodiskos izdevumus, atsevišķus rakstus no tiem – no visām pasaules malām. **Monogrāfiju kolekcija** ietver sevī ap 120 dažādu nosaukumu angļu, vācu un zviedru valodās, kuri aptver dažādas dabaszinātņu nozares – ķīmiju, zemes zinātnes un ģeoloģiju,

Heinriha Skujas monogrāfiju kolekcija Latvijas Universitātes Muzeja Botānikas un mikoloģijas kolekcijā

ekoloģiju, ģenētiku, citoloģiju, virusoloģiju, mikrobioloģiju, botāniku, zooloģiju, fizioloģiju u. c. Visplašāk pārstāvēta ir H. Skujas sirdslieta – **fikoloģija (zinātne par aļģēm)**.

Heinriha Skujas privātbibliotēkā ietilpst arī 964 dažādi **periodisko izdevumu** nosaukumi un atsevišķi raksti, kuru piederību kādam periodiskam izdevumam nav iespējams noteikt. Periodiskajiem izdevumiem ir dažāds eksemplāru skaits, kopā tie ir 4365 priekšmeti. Apjoms variē sākot no vienas lapas līdz pat 863 lapaspusšu biežam sējumam (1955. gadā izdots [Starptautiskās teorētiskās un lietišķās limnoloģijas](#) (zinātnes nozare, kas studē iekšzemes ūdenstilpnes) asociācijas rakstu 12. sējums).

Vislielākais numuru skaits (300) ir vācu žurnālam [Naturwissenschaftlichen Rundschau](#) (Dabas Apskats). Kolekcijā atrodas 97 numuri un 152 atsevišķi raksti no Zviedrijas botāniskā žurnāla [Svensk Botanisk Tidskrift](#). 74 numuri un 96 atsevišķi raksti ir zviedru zinātniskajam žurnālam [Botaniska Notiser](#). 60 un vairāk eksemplāri uzskaitīti Austrijas botāniskajam žurnālam [Osterreichischen Botanischen Zeitschrift](#) (94), britu žurnālam [Endeavour](#) (68) un vācu

žurnālam [Archiv fur Protistenkunde](#) (60). Nedaudz vairāk nekā 500 dažādiem nosaukumiem ir tikai 1 eksemplārs (iekļaujot rakstus bez piederības kādam izdevumam).

Kolekcijā atrodami eksemplāri, kas radīti **19. gs. beigās**: 1875. gada izdevums “Die Grune”, 1897. gada Zviedrijas Karaliskās zinātņu akadēmijas dokumentu pielikums “Bihang Till Kungliga Svenska Vetenskapsakademiens Handlingar” un 1897. gada Ploner bioloģiskās stacijas pētījumu ziņojumi “Forschungsberichten der Ploner Biologischen Station”. **Jaunākie** periodiskie izdevumi un raksti datējami ar 20. gs. 70. gadu sākumu.

Nosaukumos **visbiežāk sastopami** vārdi journal (61), bulletin (50), acta (39), science (36), sciences (32), society (31), proceedings (29), university (24), research (23), algae (23), marine (21) un academy (20). Daudzus periodiskos izdevumus izdod un publicē dažādas asociācijas, institūti, akadēmijas, biedrības. Liela daļa kolekcijas materiālu publicēti tādās **valstīs** kā Zviedrija, ASV, Šveice, Lielbritānija, Japāna, Indija, Francija, Polija, Ungārija, Vācija, Austrija, Dānija.

H. Skujas privātbibliotēkas **monogrāfiju kolekcijā** ietilpst 140 iespieddarbi vācu (58), angļu (38), zviedru (29), latviešu (13), franču (5), krievu (4) un citās valodās.

Visvecākais ir 1884. gada franču botāniķa un fikologa Simona Sirodo (Simon Sirodot) darbs, kas veltīts sārtaļģu Batrachospermales kārtas izpētei. Lielākā daļa monogrāfiju izdota 20. gs. 50. gados (54), 60. gados (32) un 40. gados (27). **Visvēlākais izdošanas gads** (1986) ir zviedru pētnieka Tobjorna Villena (Tobjörn Willén) un Elzas Marijas Vingkvistas (Else-Marie Wingqvist) monogrāfijai “Zviedrijas ezeri, kurus H. Skuja pārbaudījis attiecībā uz fitoplanktonu” (Svenska sjöar undersökta av H. Skuja med avseende på växtplankton).

Visbiežāk pārstāvētais autors vai līdzautors ir pats Heinrihs Skuja – 22 darbos. 4 monogrāfiju autore ir zviedru botāniķe, ģeoloģe, ķīmiķe un Upsalas universitātes pētniece [Astrīda Klīv-Oilere \(Astrid Cleve-Euler\)](#). 1 monogrāfijas autors un vēl 3 darbu līdzautors ir Tobjorns Villens. 3 darbu tapšanā katrs piedalījušies vācu zoologs, dzīvnieku ekoloģijas pētnieks [Francs Dofleins \(Franz Doflein\)](#), Gunnars Lohamars (Gunnar Lohammar) un zviedru pasniedzējs, rakstnieks, gleznotājs un karikatūrists [Bjorns Ursings \(Björn Ursing\)](#).

Vairākums grāmatu izdots Stokholmā (28), kā arī Rīgā (15), Upsalā (15), Štutgartē (13), Jēnā (9), Londonā (8), Ņujorkā (8), Parīzē (4), Helsinkos (3), Berlīnē (3) un Kembridžā (3). Monogrāfijas ir pārsvarā par botāniku (32), 25 no tām klasificētas kā materiāli sistemātiskajā botānikā. Kā jau tika minēts, plaši pārstāvēta ir fikoloģija (22) (zinātne par aļģēm), kuru aktīvi pētīja bibliotēkas vācējs Heinrihs Skuja. 20 no monogrāfijām ir veltītas **fitoģeogrāfijai** – augu

izplatības izpētei. 10 darbi pēta klasifikācijas jautājumus, 9 – mikrobioloģiju, 7 – hidrobioloģiju. 11 no kolekcijā esošajām monogrāfijām ir mācību līdzekļi augstskolām.

2018. gada rudenī tika atklāta un eksponēta izstāde **“Pagātne un tagadne. Heinriha Skujas vēsturiskais mantojums”**, kurā īpaši izcelti H. Skujas aļģu zīmējumi, kas 1948. gadā publicēti monogrāfijā par Zviedrijas ezeru aļģu floru. Tāpat Latvijas Universitātes Muzeja krājuma kolekcijā ar nosaukumu “H. Skujas vēsturiskais mantojums” ir atrodamī citi priekšmeti: herbārija materiāli, iežu paraugi ar aļģu klājumu, ilustrācijas publikācijām, vēstules, diapozitīvi, fotoattēli un personiskās lietas. Tie stāsta par H. Skuju kā zinātnieku un studentu godātu pasniedzēju. Visa šī kolekcija apskatāma **LU Muzeja Botānikas un mikoloģijas kolekciju** telpās Rīgā, Kronvalda bulvārī 4.